

วิเคราะห์แนวคิดการใช้จังหวะดนตรีพื้นบ้าน
ในบทเพลงของ เนบอยชา โยวาน ชิฟโควิช
An analysis of folk rhythms in works
by Nebojša Jovan Živković

ณัฐกร ภูสอด้สี*¹

Nattakorn Poosodsee*¹

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์แนวคิดการใช้จังหวะดนตรีพื้นบ้านในบทเพลงของ เนบอยชา โยวาน ชิฟโควิช โดยผู้วิจัยได้ศึกษาประวัติและแนวคิดการประพันธ์ของผู้ประพันธ์ รวมถึงศึกษาวรรณกรรมดนตรีคลาสสิกและวรรณกรรมสำหรับมาริมบาที่มีการใช้แนวคิดจังหวะดนตรีพื้นบ้าน จากนั้นคัดเลือกบทเพลงจำนวน 3 บท ได้แก่ 1. *Ultimatum I* 2. *Ilijaš* และ 3. *Uneven Souls* มาวิเคราะห์ลักษณะการใช้จังหวะเด่นรำพื้นบ้านของคาบสมุทรบอลข่าน” มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แนวคิดการใช้จังหวะดนตรีพื้นบ้านของเนบอยชา โยวาน ชิฟโควิช และเพื่อแสดงเดี่ยวพร้อมเผยแพร่บทเพลงต่อหน้าสาธารณชน วิธีดำเนินการวิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากเอกสาร หนังสือ งานวิจัย เว็บไซต์ และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ร่วมกับการวิเคราะห์โน้ตเพลงและการฝึกซ้อมเพื่อการแสดง ผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบอัตราจังหวะซ้อนและการแบ่งจังหวะย่อยของดนตรีพื้นบ้านบอลข่าน เช่น 5/8, 7/8, 9/8, 11/8, 13/8 และ 15/8 รวมถึงนำแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการฝึกซ้อมและการแสดงจริง

ผลการวิจัยพบว่า บทเพลงของเนบอยชา โยวาน ชิฟโควิช มีการนำแนวคิดจังหวะดนตรีพื้นบ้านของคาบสมุทรบอลข่านมาใช้เป็นองค์ประกอบสำคัญในการประพันธ์ โดยมีการใช้อัตราจังหวะซ้อนและการแบ่งจังหวะย่อยที่หลากหลาย ซึ่งสะท้อนลักษณะเฉพาะของการเด่นรำพื้นบ้านในแต่ละภูมิภาค ส่งผลให้บทเพลงมีเอกลักษณ์ทางจังหวะและสร้างความแปลกใหม่ในการบรรเลง นอกจากนี้ การทำ

* corresponding author, email: myindy_percussion@hotmail.com

¹ นักศึกษาดุริยางคศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคีตวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร

¹ Student, Master of Fine Arts Program in Music, Faculty Of Music, Silpakorn University

ความเข้าใจรูปแบบจังหวะย่อยและแนวคิดจังหวะสั้น – ยาวของดนตรีบอลข่าน
ยังช่วยให้ผู้บรรเลงสามารถฝึกซ้อมและบรรเลงบทเพลงได้อย่างถูกต้องและมี
ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : จังหวะบอลข่าน / จังหวะย่อย / ดนตรีพื้นบ้าน

Abstract

This research, entitled “An Analysis of Folk Rhythm Concepts in the Works of Nebojša Jovan Živković,” examined the composer’s background and compositional concepts, as well as classical music literature and marimba literature that incorporate folk rhythm concepts. Three compositions were selected for analysis: *Ultimatum I*, *Ilijaš*, and *Uneven Souls*, with a focus on the characteristics of Balkan folk dance rhythms used in these works. The objectives of this study were to analyze Nebojša Jovan Živković’s concepts of folk rhythm usage and to present and publicly perform the selected works. The research employed a qualitative methodology through the study of documents, books, research papers, websites, and interviews with experts, combined with score analysis and performance practice. The researcher examined the use of complex meters and pulse subdivisions found in Balkan folk music, including 5/8, 7/8, 9/8, 11/8, 13/8, and 15/8, and applied these concepts in rehearsal and live performance.

The findings revealed that Nebojša Jovan Živković incorporated Balkan folk rhythm concepts as essential compositional elements in his works. His compositions feature the use of complex meters and diverse pulse subdivisions that reflect the distinctive characteristics of folk dances from different Balkan regions, resulting in unique rhythmic identities and innovative performance styles. Furthermore, understanding pulse subdivisions and the concepts of short-long rhythmic patterns in Balkan music enabled performers to rehearse and perform the compositions more accurately and effectively.

Keywords: Balkan Rhythms / Pulse / Folk Music

บทนำ

ปัจจุบันมีศิลปินเครื่องกระทบจำนวนมากที่เป็นทั้งนักประพันธ์ดนตรีและนักแสดงดนตรีที่ประสบความสำเร็จ หนึ่งในนั้นคือเนบอยชา โยวาน ชิฟโควิช (Nebojša Jovan Živković, 1962-) เนบอยชา โยวาน ชิฟโควิช ได้ประพันธ์บทเพลงสำหรับเครื่องกระทบมากมาย ซึ่งเผยแพร่ในทวีปยุโรปและสหรัฐอเมริกาอย่างต่อเนื่องมากกว่าสามทศวรรษ บทประพันธ์เพลงเหล่านี้ส่วนใหญ่กลายเป็นบทเพลงมาตรฐานระดับนานาชาติสำหรับนักเครื่องกระทบ ในบทประพันธ์เครื่องกระทบของเขายังมีบทเพลงที่เขียนขึ้นสำหรับเปียโน วงออร์เคสตราและขับร้องเพื่อบรรเลงประกอบการบรรเลงเดี่ยวเครื่องกระทบ และยังมีผลงานประพันธ์ชั้นสูงคือบทคอนแชร์โตสำหรับมาริมบาจำนวน 2 บท โดยผลงานบางบทเพลงของเขายังถูกประพันธ์ขึ้นสำหรับเยาวชนที่เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาดนตรีเครื่องกระทบ และบางบทเพลงได้ประพันธ์ขึ้นสำหรับนักเครื่องกระทบมืออาชีพ เป็นเหตุผลว่าทำไมโดยผลงานของชิฟโควิช จึงมักถูกเขียนขึ้นในหลากหลายแบบ ลักษณะพิเศษในบทประพันธ์ของ ชิฟโควิช เป็นผลมาจากแนวทางการประพันธ์เครื่องกระทบร่วมสมัยที่แปลกใหม่ ซึ่งอีกหนึ่งจุดเด่นของผลงานหลาย ๆ ชิ้นของชิฟโควิช ยังมีกลิ่นอายของแนวดนตรีพื้นบ้านอีกด้วย (Beach, G. K., 2013: 1)

ดนตรีพื้นบ้านคือ ดนตรีของชนพื้นเมืองหรือดนตรีในแถบชนบทที่สืบทอดกันทางครอบครัวและชุมชนเล็ก ๆ โดยทั่วไปแล้วดนตรีพื้นบ้านหรือวรรณกรรมเพลงพื้นบ้านจะถูกสืบทอดกันโดยการถ่ายทอดจากคนรุ่นสู่รุ่นในชุมชน โดยคำว่า “ดนตรีพื้นบ้าน” หมายถึงดนตรีหลากหลายประเภทที่แตกต่างกันไปตามแต่ละพื้นที่ และช่วงเวลาของประวัติศาสตร์ ดนตรีพื้นบ้านมักจะมีเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน สิ่งที่จะแสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ทางด้านดนตรีพื้นบ้านคือจังหวะดนตรีพื้นบ้าน ซึ่งมีหลายประเภท และจะแตกต่างกันโดยมีจังหวะจากเครื่องกระทบเป็นส่วนประกอบและจังหวะนั้น ๆ เป็นตัวกำหนดถึงท่าทางการเต้นรำในแบบต่าง ๆ โดยจังหวะที่มาจากเครื่องกระทบนั้นจะมีรูปแบบที่คล้ายคลึงกันแต่จะมีการแบ่งจังหวะย่อยที่มีความแตกต่างกัน (Nettl, B., 1990: 10)

จากข้อมูลทีกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจในบทเพลงเครื่องกระทบของเนบอยชา โยวาน ชิฟโควิช ที่ใช้แนวคิดการใช้จังหวะเต้นรำพื้นบ้านเป็นองค์ประกอบ

ในบทเพลง และได้คัดเลือก 3 บทเพลงสำคัญเพื่อนำมาวิเคราะห์เทคนิคการบรรเลง ได้แก่ 1. Ultimatum 2. Ilijaš และ 3. Uneven Souls

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์แนวคิดการใช้จังหวะดนตรีพื้นบ้านของเนบอยชา โยวาน ชิฟโควิช
2. เพื่อแสดงเดี่ยวและเผยแพร่บทเพลงต่อหน้าสาธารณชน

วิธีดำเนินการวิจัย

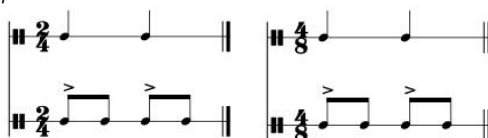
1. ผู้วิจัยได้ทำศึกษาค้นคว้าจากประวัติของนักประพันธ์ และคัดเลือกบทเพลง ซึ่งในบทเพลงที่คัดเลือกมา มีความเกี่ยวข้องกับการใช้จังหวะดนตรีพื้นบ้านของบอลข่าน
2. ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับวรรณกรรมบทเพลงคลาสสิกและวรรณกรรมบทเพลงเครื่องกระทบที่ใช้แนวคิดการใช้จังหวะดนตรีพื้นบ้าน โดยค้นคว้าจากเว็บไซต์ หนังสือ งานวิจัย และ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
3. ฝึกซ้อมบทเพลงและนำเสนออาจารย์ผู้สอนเพื่อปรับปรุงแก้ไข โดยผู้วิจัยได้วางแผนและจัดทำตารางการฝึกซ้อมและฝึกซ้อมโดยให้อาจารย์ผู้สอนได้ปรับปรุงแก้ไข นอกจากนี้ยังนำแนวคิดเกี่ยวกับการใช้จังหวะดนตรีพื้นบ้านของบอลข่านมาประยุกต์
4. กำหนดวันเวลาและติดต่อประสานงานกับสถานที่ที่จะใช้ในการแสดง ผู้วิจัยได้กำหนดวันและติดต่อประสานงานเพื่อจองสถานที่ที่จะใช้ในการแสดงซึ่งจะนำข้อมูลเหล่านี้มาจัดทำสูจิบัตรโปสเตอร์เพื่อประชาสัมพันธ์การแสดงให้ทราบโดยทั่วกัน
5. จัดทำสูจิบัตรและโปสเตอร์เพื่อประชาสัมพันธ์การแสดงนี้ โดยนำโปสเตอร์ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับชื่อการแสดงและชื่อผู้แสดง วันเวลาและสถานที่จัดการแสดงโดยติดตามจุดต่าง ๆ ที่เข้าถึงคนส่วนมาก รวมถึงประชาสัมพันธ์ตามเว็บไซต์ และจัดเตรียมสูจิบัตรไว้แจกผู้ฟังในวันแสดง
6. ทำการแสดงและบันทึกการแสดง ทำการแสดงในวันเวลาและสถานที่ที่กำหนดและบันทึกการแสดงโดยการอัดวิดีโอ
7. นำการเสนอรายการวิจัยเป็นเล่มในรูปแบบวิทยานิพนธ์

แนวคิดการใช้จังหวะดนตรีพื้นบ้าน

จังหวะดนตรีของคาบสมุทรบอลข่าน (Balkan Rhythms) คาบสมุทรบอลข่านเป็นภูมิภาคทางตะวันออกเฉียงใต้ของยุโรปซึ่งมีประเพณีพื้นบ้านและดนตรีเต้นรำมาอย่างยาวนาน ในขณะที่เราคำนวณกับ 2/4, 3/4, 4/4 และ 6/8 แต่ในคาบสมุทรบอลข่านจะการใช้จังหวะซ้อน (complex rhythms) ที่เป็น 5/8, 7/8, 11/8 และ 13/8 เป็นเรื่องปกติ ประเทศที่สามารถหาเพลงดังกล่าวได้ ได้แก่ เซอร์เบีย, โรมาเนีย, กรีซ, และแอลเบเนีย และในประเทศเพื่อนบ้านอย่างบัลแกเรียและมาซิโดเนีย จังหวะดนตรีพื้นบ้านของคาบสมุทรบอลข่านไม่เพียงใช้แค่จำนวนเต้นรำ แต่ยังใช้ในการเต้นประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ในคาบสมุทรบอลข่านนั้นจะมีการเต้นรำที่เป็นเอกลักษณ์โดยจะมีอัตราจังหวะที่แตกต่างและไม่เหมือนใครโดยจะมีการแบ่งจังหวะย่อย (pulse) ที่คล้ายกันโดยจะตามทำจังหวะการเต้นรำของชาวบอลข่าน พร้อมมอกรูปแบบของจังหวะย่อยเป็นกลุ่ม 2 (สั้น) และ 3 (ยาว) โดยจังหวะการเต้นรำพื้นบ้านในคาบสมุทรบอลที่พบในบทเพลงคัดเลือก มาในวิจัยมีดังนี้

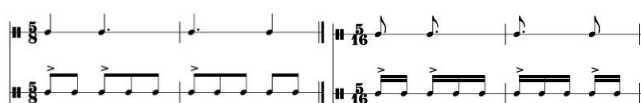
- *Hasaposerviko* (กรีซ) หรือ *kolo* (บัลแกเรีย เซอร์เบีย มาซิโดเนีย) มีอัตราจังหวะเป็น 2/4 หรือ 4/8 รูปแบบของจังหวะย่อย “สั้น-สั้น”

ตัวอย่างที่ 1 *Hasaposerviko* (กรีซ) หรือ *kolo* (บัลแกเรีย เซอร์เบีย มาซิโดเนีย)

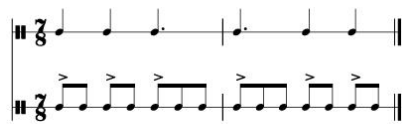
- *Pajdushko Horo* (บัลแกเรีย) หรือ *Rustemul* (โรมาเนีย) มีอัตราจังหวะเป็น 5/8 หรือ 5/16 รูปแบบของจังหวะย่อย (2-3 หรือ 3-2) “สั้น-ยาว หรือ ยาว-สั้น”

ตัวอย่างที่ 2 *Pajdushko Horo* (บัลแกเรีย) หรือ *Rustemul* (โรมาเนีย)

- *Chetvorno Horo* (บัลแกเรีย) มีอัตราจังหวะเป็น 7/8 รูปแบบของจังหวะย่อย (2-2-3 หรือ 3-2-2) “สั้น-สั้น-ยาว หรือ ยาว-สั้น-สั้น”

ตัวอย่างที่ 3 *Chetvorno Horo* (บัลแกเรีย)

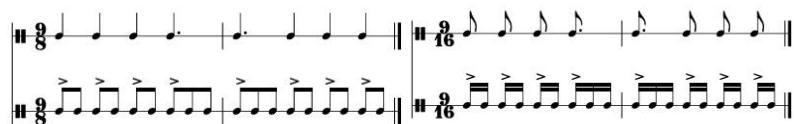
- *Račenica* (บัลแกเรีย) หรือ *Geampara* (ตุรกี) มีอัตราจังหวะเป็น 7/16 รูปแบบของจังหวะย่อย (2-2-3 หรือ 3-2-2) “สั้น-สั้น-ยาว หรือ ยาว-สั้น-สั้น”

ตัวอย่างที่ 4 *Račenica* (บัลแกเรีย) หรือ *Geampara* (ตุรกี)

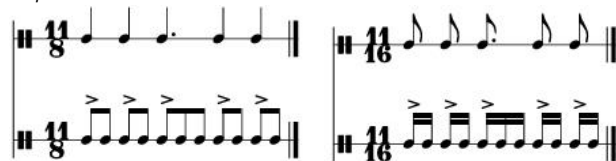
- *Dajčovo Horo* (บัลแกเรีย) มีอัตราจังหวะเป็น 9/8 หรือ 9/16 รูปแบบของจังหวะย่อย (2-2-2-3 หรือ 3-2-2-2) “สั้น-สั้น-สั้น-ยาว หรือ ยาว-สั้น-สั้น-สั้น”

ตัวอย่างที่ 5 *Dajčovo Horo* (บัลแกเรีย)

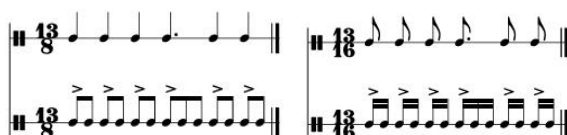
- *Kopanica* หรือ *Gankino horo* (บัลแกเรีย) มีอัตราจังหวะเป็น 11/8 หรือ 11/16 รูปแบบของจังหวะย่อย (2-2-3-2-2) “สั้น-สั้น-ยาว-สั้น-สั้น”

ตัวอย่างที่ 6 *Kopanica* หรือ *Gankino horo* (บัลแกเรีย)

- *Postupano* (มาซิโดเนีย) หรือ *Krivo Horo* (บัลแกเรีย) มีอัตราจังหวะเป็น 13/8 หรือ 13/16 รูปแบบของจังหวะย่อย (2-2-2-3-2-2) “สั้น-สั้น-สั้น-ยาว-สั้น-สั้น”

ตัวอย่างที่ 7 *Postupano* (มาซิโดเนีย) หรือ *Krivo Horo* (บัลแกเรีย)

- *Bučimis* (บัลแกเรีย) มีอัตราจังหวะเป็น 15/8 หรือ 15/16 รูปแบบของจังหวะย่อย (2-2-2-2-3-2-2) “สั้น-สั้น-สั้น-สั้น-ยาว-สั้น-สั้น”

ตัวอย่างที่ 8 *Bučimis* (บัลแกเรีย)

จังหวะเต้นรำที่อยู่ในบทเพลง

ในบทเพลง *Ultimatum 1* มีการใช้จังหวะเต้นรำพื้นบ้านบอลข่าน 3 จังหวะดังนี้

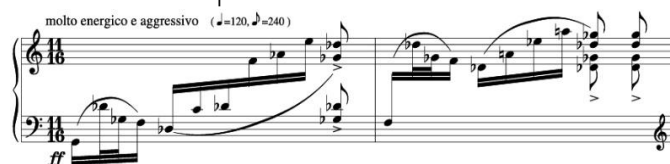
- *Kopanica* หรือ *Gankino horo* (บัลแกเรีย)

- *Postupano* (มาซิโดเนีย) หรือ *Krivo Horo* (บัลแกเรีย)

- *Račenica* (บัลแกเรีย) หรือ *Geampara* (ตุรกี)

ในท่อนเต้นรำ ห้องที่ 2 – 3 มีการใช้กลุ่มจังหวะที่มีอัตราจังหวะ 11/16 จังหวะย่อยเป็น 3-2-2-2-2 เป็นการใช้จังหวะเต้นรำพื้นบ้านของบอลข่าน ซึ่งจังหวะเต้นรำพื้นบ้านบอลข่าน *kopanica* นั้นจะแบ่งจังหวะย่อยเป็น 2-2-3-2-2 ซึ่งห้องที่ 2 - 3 จะแบ่งจังหวะย่อยเป็น 3-2-2-2-2 ในลักษณะโน้ตที่ไล่ขึ้นไปจบด้วยการบรรเลงคอร์ดและเริ่มไล่อีกรอบในห้องถัดไป (ตัวอย่างที่ 9) ต่อมาจะมีการใช้จังหวะบอลข่านที่มีอัตราจังหวะ 11/16 อีกครั้งในห้องที่ 11 – 12 แต่จะเปลี่ยนจังหวะย่อยเป็น 2-3-2-2-2 ในห้องที่ 11 มีลักษณะไล่โน้ตขึ้น แต่ในห้องที่ 12 มีจังหวะย่อยเป็น 2-2-3-2-2 ที่จะมีการบรรเลงคอร์ดสองครั้งแล้วไล่โน้ตขึ้นไป (ตัวอย่างที่ 10)

ตัวอย่างที่ 9 จังหวะเต้นรำ kopanica ห้องที่ 2 – 3

ที่มา : Živković, N, J., 1995

ตัวอย่างที่ 10 ห้องที่ 11 – 12 การใช้อัตราจังหวะ 11/16 อีกครั้งแต่เปลี่ยนจังหวะย่อย

ที่มา : Živković, N, J., 1995

ตลอดท่อนจบนี้ ตั้งแต่ห้องที่ 90 จะปรากฏกลุ่มจังหวะบอลข่านที่มีอัตราจังหวะ 14/16 โดยในบทเพลงนี้ คือจังหวะเต้นรำพื้นบ้าน Račenica ที่มี 7/16 มีจังหวะย่อยเป็น 2-2-3 หรือ 3-2-2 ซึ่งในห้องนี้จะเป็นจังหวะเต้นรำพื้นบ้านแบบ Račenica ที่มีอัตราจังหวะ 14/16 มีจังหวะย่อยเป็น 2-2-3-3-2-2 มีการใช้โน้ตสี่ส่วนเข้บิตหนึ่งชั้นและเข้บิตสองชั้นทำให้เกิดจังหวะเต้นรำบอลข่าน ซึ่งจะปรากฏกลุ่มจังหวะนี้ตลอดท่อนจบ

ตัวอย่างที่ 12 ตั้งแต่ห้องที่ 90 ปรากฏจังหวะเต้นรำ Račenica ที่มีอัตราจังหวะ 14/16

ที่มา : Živković, N, J., 1995

ในบทเพลง Iljaš มีการใช้จังหวะเต้นรำพื้นบ้านบอลข่าน 6 จังหวะดังนี้

- 5/8 *Pajdushko Horo* (บัลแกเรีย) หรือ *Rustemul* (โรมาเนีย)
- 7/8 *Chetvorno Horo* (บัลแกเรีย)
- 9/8 *Dajčovo Horo* (บัลแกเรีย)
- 11/8 *Kopanica* หรือ *Gankino horo* (บัลแกเรีย)
- 13/8 *Postupano* (มาซิโดเนีย) หรือ *Krivo Horo* (บัลแกเรีย)
- 15/8 *Bučimis* (บัลแกเรีย)

ในท่อนทำนองหลักของบทเพลงห้องที่ 2 - 10 โน้ต 5/8 จะแบ่งจังหวะย่อยเป็น 3-2 และ 7/8 แบ่งจังหวะย่อยเป็น 3-2-2 (ตัวอย่างที่ 13) จะมีอัตราจังหวะ 5/8 (*Pajdushko Horo*) สองห้องต่อด้วย 7/8 (*Chetvorno Horo*) จะมีลักษณะของการเต้นรำพื้นบ้านบอลข่านที่ชัดเจนซึ่งในซึ่งจะเป็นย้าของจังหวะบอลข่านที่กำลังจะเกิดขึ้น ในห้องที่ 14 - 19 มีอัตราจังหวะ 5/8 และ 9/8 ที่มีจังหวะย่อยเป็น 3-2-2-2 หรือเรียกว่าจังหวะเต้นรำ (*Dajčovo Horo*) บรรเลงสลับกันสองห้องวนต่อไป สามารถรอบ (ตัวอย่างที่ 14) และในห้องที่ 25 - 27 ปรากฏอัตราจังหวะ 5/8 11/8 ซึ่งอัตราจังหวะ 11/8 มีจังหวะย่อยเป็น 2-2-3-2 หรือเรียกว่าจังหวะเต้น (*Kopanica*) (ตัวอย่างที่ 15)

ตัวอย่างที่ 13 ห้องที่ 2 - 10 จังหวะเต้นรำพื้นบ้าน 5/8 (*Pajdushko Horo*) 7/8 (*Chetvorno Horo*)

ที่มา : Živković, N, J., 1996

ตัวอย่างที่ 14 ห้องที่ 14 – 18 อัตราจังหวะ 5/8 และ 9/8 (*Dajčovo Horo*)

ที่มา : Živković, N, J., 1996

ตัวอย่างที่ 15 ห้องที่ 25 - 27 อัตราจังหวะเป็น 5/8 และ 11/8 (*Kopanica*)

ที่มา : Živković, N, J., 1996

ในท่อนทำนองที่สอง การเปลี่ยนอัตราจังหวะเป็น 15/8 จังหวะย่อยเป็น 2-2-2-2-3-2-2 มีลักษณะเป็นจังหวะเต้นรำพื้นบ้าน *Bučimis* ที่เป็นเหมือนการเปลี่ยนของท่อนเพลงที่มีการขยับที่มากขึ้นในหนึ่งห้อง และมีอัตราจังหวะลงเหลือ 13/8 ที่มีจังหวะย่อยเป็น 2-2-2-2-3 หรือจังหวะเต้นรำพื้นบ้าน *Krivo Horo* และลดลงเหลือ 9/8 ที่มีจังหวะย่อยเป็น 2-2-2-3 (*Dajčovo Horo*) เพื่อเข้าไปสู่ท่อนพัฒนาทำนองหลัก (ตัวอย่างที่ 16)

ตัวอย่างที่ 16 อัตร่าจิงหะเป็น 15/8 (*Bučimis*)

ที่มา : Živković, N, J., 1996

ในท่อนพัฒนาทำนองหลัก จะมีการบรรเลงจังหวะเต๋นร่าบอลช่านในอัตร่าจิงหะ 5/8 และ 7/8 เหมือนท่อนทำนองหลัก แต่ในในห้องที่ 114 – 120 มีการขยายจังหวะเต๋นร่าด้วยการเพิ่มอัตร่าจิงหะ 11/8 ที่มีจังหวะย่อยเป็น 2-2-2-3-2-2 (*Kopanica*) เข้ามาบรรเลงสลับกับ 9/8 ที่มีการเปลี่ยนจังหวะย่อยเป็น 2-2-3-2 (*Dajčovo Horo*) 7/8 (*Chetvorno Horo*) และมาส่งด้วย 11/8 (*Kopanica*) เพื่อไปยังช่วงต่อไป (ตัวอย่างที่ 17) ในท่อนพัฒนาทำนองที่สอง

ตัวอย่างที่ 17 ห้องที่ 114 – 120 การขยายจังหวะเต๋นร่าด้วยการเพิ่มอัตร่าจิงหะ 11/8 (*Kopanica*)

ที่มา : Živković, N, J., 1996

ในท่อนพัฒนาทำนองที่สอง ห้องที่ 121- 122 มีอัตร่าจิงหะใหม่เกิดขึ้นคือ 17/8 มีจังหวะย่อยเป็น 2-2-2-2-2-2-2-3 ในที่นี้คือจังหวะเต๋นร่า *Bučimis* (15/8) ซึ่งในบทเพลงนี้มีการดัดแปลงอัตร่าจิงหะแต่ยังเรียกเหมือนชื่อเดิมและยังถูกดัดแปลงเป็น 14/8 ในห้องถัดไป (ตัวอย่างที่ 18) ต่อมา ห้องที่ 130 การใช้อัตร่า

จังหวะ 11/8 มีจังหวะย่อยเป็น 2-2-2-2-3 หรือเรียกว่า *Kopanica* เพื่อบรรเลงคู่ไปกับโน้ตที่อยู่ในคอร์ด Bb ทำให้รู้สึกเหมือนกับมาท่อนทำนองที่สอง แต่ยังมีการขยายจังหวะเต้านรำในท้องที่ 132 ที่มีอัตราจังหวะเป็น 13/8 มีจังหวะย่อยเป็น 2-2-2-2-3 หรือเรียกว่า *Krivo Horo* เพื่อเพิ่มความเข้มข้นของจังหวะ (ตัวอย่างที่ 19)

ตัวอย่างที่ 18 ท่อนพัฒนาทำนองที่สอง ห้องที่ 121- 122 อัตราจังหวะใหม่เกิดขึ้นคือ 17/8

ที่มา : Živković, N, J., 1996

ตัวอย่างที่ 19 ห้องที่ 130 การใช้อัตราจังหวะ 11/8 (*Kopanica*) การขยายจังหวะเต้านรำในท้องที่ 132 ที่มีอัตราจังหวะเป็น 13/8 (*Krivo Horo*) เพื่อเพิ่มความเข้มข้นของจังหวะ

ที่มา : Živković, N, J., 1996

ในบทเพลง *Uneven Souls* มีการใช้จังหวะเต้านรำพื้นบ้านบอลข่าน 4 จังหวะ ดังนี้

- *Pajdushko Horo* (บัลแกเรีย) หรือ *Rustemul* (โรมาเนีย)
- *Chetvorno Horo* (บัลแกเรีย)
- *Kopanica* หรือ *Gankino Horo* (บัลแกเรีย)
- *Postupano* (มาซิโดเนีย) หรือ *Krivo Horo* (บัลแกเรีย)

กลุ่มจังหวะเต้นรำพื้นบ้านจะเริ่มในห้องที่ 21 โดยกลุ่มบรรเลงประกอบ ซึ่งเป็นการนำเสนอท่อนบทนำ ในที่นี้จะมีอัตราจังหวะ 7/8 จะแบ่งจังหวะย่อยเป็น 2-2-3 จะเป็นลักษณะการเต้นรำพื้นบ้านที่เรียกว่า Chetvorno Horo ต่อด้วย 11/8 ที่มีจังหวะย่อยเป็น 2-2-3-2-2 จะเป็นลักษณะการเต้นรำพื้นบ้านที่เรียกว่า Gankino Horo ต่อด้วย 5/8 ที่มีจังหวะย่อยเป็น 2-3 จะเป็นลักษณะการเต้นรำพื้นบ้านที่เรียกว่า Pajdushko Horo ซึ่งในช่วงนี้เป็นนำเสนอจังหวะพื้นบ้านบอลข่าน การบรรเลงกลุ่มจังหวะเต้นรำพื้นบ้านของบอลข่าน ตลอดจนจบท่อน

ตัวอย่างที่ 20 การนำเสนอท่อนบทนำ กลุ่มจังหวะเต้นรำพื้นบ้านบอลข่าน
Chetvorno Horo ต่อด้วย Gankino Horo ต่อด้วย Pajdushko Horo

The musical score is written for three staves labeled I, II, and III. It begins with a circled number 1 above the first measure. The first system of music is in 7/8 time, with dynamic markings of *mp*, *mf*, and *ff*. The second system is in 11/8 time, also with *mf* and *ff* markings. The third system is in 5/8 time, with *ff* and *p* markings. A tempo marking "e poco a poco crescendo" appears above the third system. The score concludes with the instruction "e poco a poco cresc." below the final measure.

ที่มา : Živković, N, J., 1992

ในห้องที่ 54 – 55 จะมีการใช้กลุ่มจังหวะบอลข่านที่บรรเลงโดยมาริมบา ในอัตราจังหวะ 8/8 และ 5/8 ซึ่งจะบรรเลงต่อกันสองห้อง โดยอัตราจังหวะ 8/8 จะแบ่งจังหวะย่อยเป็น 3-2-3 อัตราจังหวะ 5/8 จะแบ่งจังหวะย่อยเป็น 3-2 โดยทั้งสองห้องนี้จะเป็นลักษณะจังหวะเต้นรำพื้นบ้านบอลข่านที่เรียกว่า Pajdushko Horo ซึ่งอัตราจังหวะ 8/8 ในประโยคนี้นี้จะถูกกำหนดให้เป็นจังหวะเต้นรำ Pajdushko Horo ทำหน้าที่เป็นประโยคจบของแต่ละประโยคทำนองหลักจะพบบ่อยมากในบทเพลงนี้ (ตัวอย่างที่ 21)

ตัวอย่างที่ 21 ห้องที่ 54 การใช้กลุ่มจังหวะบอลข่าน Pajdushko Horo ที่บรรเลงโดยมาริมบาในอัตราจังหวะ 8/8 และ 5/8

ที่มา : Živković, N, J., 1992

ท่อนที่ถัดมาที่ใช้ลักษณะกลุ่มจังหวะบอลข่านคือ ห้องที่ 213 ที่มีอัตราจังหวะ 13/8 จะแบ่งจังหวะย่อยเป็น 6-3-4 หรือ 3-3-3-2-2 หรือ 2-2-2-3-2-2 จะเป็นลักษณะการเต้นรำพื้นบ้านที่เรียกว่า Krivo Horo ซึ่งจะบรรเลงโดยเครื่องดนตรีกระบอกและมีมาริมบาช่วยบรรเลงเข้ามา

ตัวอย่างที่ 22 อัตราจังหวะ 13/8 ที่เป็นจังหวะเต้นรำพื้นบ้าน Krivo Horo

ที่มา : Živković, N, J., 1992

ผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ทั้ง 3 บทเพลง พบว่าเทคนิคการประพันธ์ของ Nebojša Jovan Živković มีความเชื่อมโยงโดยตรงกับแนวคิดจังหวะดนตรีพื้นบ้านของคาบสมุทรบอลข่าน โดยผู้ประพันธ์นำรูปแบบอัตราจังหวะซ้อน (complex meter) และการแบ่งจังหวะย่อยแบบสั้น-ยาวมาใช้เป็นโครงสร้างหลักของบทเพลง ไม่ว่าจะเป็นอัตราจังหวะ 5/8, 7/8, 9/8, 11/8, 13/8 และ 15/8 ซึ่งสะท้อนลักษณะจังหวะการเต้นรำพื้นบ้านบอลข่านอย่างชัดเจน นอกจากนี้ ชิฟโควิชยังใช้เทคนิคการเปลี่ยนกลุ่มจังหวะย่อยภายในอัตราจังหวะเดียวกัน การขยายรูปแบบจังหวะ และการสลับจังหวะหลายรูปแบบอย่าง

ต่อเนื่อง เพื่อสร้างความตึงเครียด ความเคลื่อนไหว และมิติทางจังหวะในการบรรเลง

เมื่อสังเคราะห์ลักษณะร่วมของบทเพลง *Ultimatum I, Ilijaš* และ *Uneven Souls* พบว่าแนวคิดจังหวะของชิฟโควิชมีลักษณะสำคัญร่วมกัน 3 ประการ ได้แก่ 1) การใช้อัตราจังหวะซ้อนที่ได้รับอิทธิพลจากจังหวะเต็นรำพื้นบ้านบอลข่าน 2) การแบ่งจังหวะย่อยในลักษณะ “สั้น-ยาว” (2 และ 3) เพื่อกำหนดน้ำหนักและการเคลื่อนไหวของจังหวะ และ 3) การพัฒนาจังหวะด้วยการขยายหรือดัดแปลงรูปแบบจังหวะพื้นบ้านให้เกิดความร่วมสมัยมากขึ้น ลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ชิฟโควิชได้เพียงนำจังหวะพื้นบ้านมาใช้โดยตรง แต่ยังสร้างภาษาเฉพาะทางจังหวะที่ผสมผสานระหว่างจังหวะเต็นรำพื้นบ้านกับแนวคิดการประพันธ์ดนตรีร่วมสมัย

นอกจากนี้ สิ่งที่ค้นพบจากการวิจัยยังมีนัยสำคัญต่อการศึกษาเครื่องกระทบในหลายด้าน กล่าวคือ การทำความเข้าใจแนวคิดการแบ่งจังหวะย่อย และรูปแบบจังหวะบอลข่านช่วยให้ผู้บรรเลงสามารถอ่าน วิเคราะห์ และฝึกซ้อมบทเพลงที่มีอัตราจังหวะซ้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้งยังช่วยพัฒนาทักษะด้านการนับจังหวะ ความแม่นยำในการบรรเลง และการประสานจังหวะร่วมกับนักดนตรีคนอื่น นอกจากนี้ งานวิจัยยังชี้ให้เห็นว่าการศึกษาดนตรีพื้นบ้านบอลข่านสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนดนตรีร่วมสมัยและวรรณกรรมเครื่องกระทบได้ทั้งในด้านการตีความบทเพลง และการสร้างความเข้าใจจังหวะย่อยของผู้บรรเลงร่วมสมัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนและการฝึกบรรเลงเครื่องกระทบ โดยเฉพาะบทเพลงที่มีอัตราจังหวะซ้อน เพื่อพัฒนาทักษะด้านการนับจังหวะ การแบ่งจังหวะย่อย และการตีความบทเพลงตามแนวคิดจังหวะพื้นบ้านบอลข่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. นักดนตรี ผู้ประพันธ์ และสถาบันการศึกษาด้านดนตรีสามารถนำแนวคิดการผสมผสานจังหวะพื้นบ้านกับเทคนิคการประพันธ์ร่วมสมัยของ Nebojša Jovan

Živković ไปใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานและพัฒนาวรรณกรรมเครื่องกระทบร่วมสมัย
ให้มีความหลากหลายทางจังหวะและอัตลักษณ์ทางดนตรีมากยิ่งขึ้น

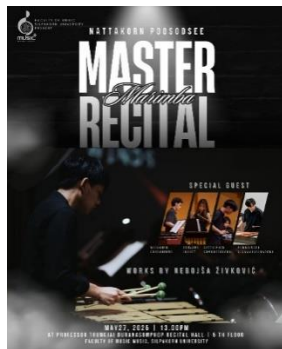
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิเคราะห์บทเพลงอื่น ๆ ของ Nebojša Jovan Živković
รวมถึงเปรียบเทียบแนวคิดการใช้จังหวะพื้นบ้านกับนักประพันธ์เครื่องกระทบ
ร่วมสมัยคนอื่น เพื่อให้เห็นพัฒนาการ แนวคิดทางจังหวะ และลักษณะเฉพาะ
ทางการประพันธ์ในมิติที่กว้างขึ้น

2. ควรศึกษาด้านการฝึกซ้อมและการตีความการแสดงของบทเพลงที่ใช้
อัตราจังหวะซ้อน เพื่อพัฒนาแนวทางการเรียนการสอน การรักษาจังหวะ ความแม่นยำ
ในการบรรเลง และประสิทธิภาพในการถ่ายทอดอารมณ์ทางดนตรีของผู้
บรรเลงเครื่องกระทบ

การเผยแพร่ผลงาน

การเผยแพร่การแสดงต่อหน้าสาธารณชน ในวันอังคารที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ.
2568 เวลา 13.00 ณ หอดนตรีศาสตราจารย์ตรีังใจบูรณสมภพ ชั้น 5 คณะดุริยางคศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร ความยาวครึ่งชั่วโมง โดยมีนักดนตรีประกอบ 4 คน

ภาพที่ 1 โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์

ภาพที่ 2 สู่จิบัตรการแสดง

ภาพที่ 3 ภาพการแสดง

บรรณานุกรม

- Beach, G. K. (2013). *An Interpretive study of percussion solo opus 21 & 724.1 by Nebojša Jovan Živković*. Doctoral dissertation. Ball State University.
- Lidster, M. D. & Tamburini, D. H. (1965). *Folk Dance Progressions*. Belmont: Greenwood Press Publishers.
- Nettl, B. (1990). *Folk and Traditional Music of the Western Continents*. (3rd ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- Pancharoen, N. (2008). *Photchanānukromsapduriyāṅkhasi* [Music Dictionary]. 5th Edition. Bangkok : Ketsakarat Publishing.
- Pancharoen, N (2015). *Tritsatidontri* [Music Theory]. 13th Edition. Bangkok : Ketsakarat Publishing.
- Živković, N, J. (1992). *Uneven Souls for marimba solo, percussion trio and voices*. Wien: Ed.Musica Europea.
- Živković, N, J. (1995). *Ultimatum 1 for marimba solo*. Wien: Ed.Musica Europea.
- Živković, N, J. (1996). *Illjas for marimba solo*. Dinklage: Gretel Verlag.